
УДК 347.9
DOI: 10.33663/1563-3349-2026-99-436
ISSN 1563-3349

Я. Ф. ЖОВНІРЧИК

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СТОСОВНО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Здійснено комплексне дослідження удосконалення механізмів публічного управління стосовно забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану з позицій адміністративно-правової науки. Проаналізовано конституційно-правові та адміністративно-правові засади запровадження воєнного стану, з'ясовано особливості нормативного регулювання тимчасового обмеження прав і свобод людини та визначено правові межі такого обмеження відповідно до принципів верховенства права і пропорційності, а також виявлено основні проблеми та ризики порушення прав людини, пов'язані з розширенням дискреційних повноважень і скороченням процедурних гарантій.

Охарактеризовано інституційні механізми публічного управління у сфері забезпечення прав і свобод людини в особливий період, зокрема, систему органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів, їх повноваження й особливості взаємодії. Обґрунтовано напрями удосконалення механізмів публічного управління у забезпеченні прав і свобод людини, що передбачають посилення інституційної спроможності органів публічної влади, розвиток механізмів контролю та підзвітності, а також інтеграцію міжнародних і європейських стандартів прав людини.

© ЖОВНІРЧИК Ярослав Федорович – доктор наук з державного управління, професор, в. о. завідувача відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0000-0002-1378-9923; e-mail: ya.zhovnirchuk@ukr.net

Ключові слова: механізми публічного управління, права і свободи людини, воєнний стан, адміністративно-правовий аспект, адміністративно-правові механізми публічного управління.

Zhovnirchik Yaroslav. Institutional mechanisms of public administration regarding the protection of human rights and freedoms under martial law in Ukraine

The article carries out a comprehensive study of the improvement of public administration mechanisms in relation to ensuring human rights and freedoms under martial law from the standpoint of administrative and legal science. The constitutional and administrative legal principles of introducing martial law are analyzed, the features of the regulatory regulation of temporary restrictions on human rights and freedoms are clarified, and the legal boundaries of such restrictions are determined in accordance with the principles of the rule of law and proportionality, and the main problems and risks of human rights violations associated with the expansion of discretionary powers and the reduction of procedural guarantees are identified.

The institutional mechanisms of public administration in the field of ensuring human rights and freedoms in a special period are characterized, in particular, the system of executive bodies, local self-government bodies and law enforcement bodies, their powers and features of interaction. Based on the generalization of the research results, directions for improving public administration mechanisms in ensuring human rights and freedoms are substantiated, which include strengthening the institutional capacity of public authorities, developing control and accountability mechanisms, as well as integrating international and European human rights standards.

Key words: mechanisms of public administration, human rights and freedoms, martial law, administrative and legal aspect, administrative and legal mechanisms of public administration.

Постановка проблеми. Збройна агресія РФ проти України об'єктивно спричинила запровадження особливого правового режиму, що передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод людей з метою захисту національної безпеки, територіальної цілісності та публічного порядку. За таких умов особливої наукової та практичної значущості набуває проблема пошуку оптимального балансу між публічними інтересами держави та гарантованими Конституцією України правами і свободами людини. Відтак в умовах воєнного стану зростає роль адміністративно-правових механізмів публічного управління, через які здійснюється нормативне регулювання, управлінський вплив і контроль за дотриманням прав людини. Водночас чинна система правового

регулювання та інституційного забезпечення не завжди демонструє належний рівень узгодженості, прозорості та ефективності, що створює ризики надмірного або необґрунтованого обмеження прав і свобод, послаблення гарантій їх захисту та зниження довіри громадян до публічної влади.

Актуальність теми також зумовлена необхідністю адаптації механізмів публічного управління до динамічних умов воєнного часу, що потребує переосмислення традиційних підходів до адміністративно-правового регулювання, уточнення компетенції органів публічної влади та вдосконалення управлінських процедур. До того ж у контексті євроінтеграційних прагнень України та зобов'язань щодо дотримання міжнародних стандартів прав людини постає потреба в науково обґрунтованих підходах до удосконалення інституційних механізмів публічного управління, здатних забезпечити ефективний захист прав і свобод людини навіть за умов надзвичайних викликів.

Основні результати досліджень. У працях українських учених у галузі адміністративного права та публічного управління (В. Авер'янова, Ю. Битяка, І. Колпакова, О. Кузьменко, Т. Коломоєць, В. Галунька) розкриваються теоретико-методологічні засади діяльності публічної адміністрації, інститути адміністративних процедур і адміністративного примусу, проблематика законності та підзвітності суб'єктів владних повноважень, а також адміністративно-правові механізми захисту прав і свобод людини. Окремі аспекти конституційно-правових гарантій прав людини, вимог верховенства права в особливих правових режимах висвітлюються у дослідженнях фахівців з конституційного права та прав людини (О. Скрипнюка, Н. Оніщенко, В. Тація, Ю. Шемшученка, А. Сухорукової, О. Штирьова та ін.). Водночас у наукових розвідках недостатньо опрацьованими залишаються питання системного удосконалення саме адміністративно-правових інструментів і процедур забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану, зокрема у частині визначення критеріїв пропорційності для конкретних управлінських рішень, стандартизації процедурних гарантій у прискорених адміністративних провадженнях, посилення інституційної координації між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та правоохоронними органами, а також

побудови дієвих механізмів контролю й оскарження в умовах безпекових обмежень.

Метою статті є наукове обґрунтування напрямів удосконалення механізмів публічного управління стосовно забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану шляхом комплексного аналізу адміністративно-правових засад, інституційних і процедурних механізмів діяльності органів публічної влади, а також визначення шляхів підвищення їх ефективності з урахуванням принципів верховенства права, пропорційності та дотримання стандартів прав людини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика прав і свобод людини посідає центральне місце в системі публічного управління, оскільки рівень їх забезпечення виступає ключовим індикатором ефективної діяльності держави та якості функціонування публічної влади. В умовах трансформації управлінських процесів і зростання ролі держави у регулюванні суспільних відносин актуалізується наукова потреба в осмисленні прав і свобод людини не лише як правової категорії, а й як об'єкта цілеспрямованого публічного управління, що зумовлює перегляд доктринальних підходів до їх розуміння, змісту та механізмів забезпечення.

У сучасній науковій літературі права і свободи людини розглядаються не лише як конституційно закріплені соціальні цінності, а й як самостійний об'єкт державного управління, що перебуває під цілеспрямованим регуляторним та організаційним впливом публічної влади [1]. Слід зазначити, що доктринальні підходи до їх осмислення еволюціонували від суто юридичного розуміння прав людини як сфери невтручання держави до управлінсько-правової концепції, в межах якої держава виступає активним суб'єктом забезпечення, охорони та захисту прав і свобод.

Адміністративно-правові механізми посідають центральне місце у системі гарантування прав і свобод людини, оскільки саме через них забезпечується практична реалізація конституційних приписів у сфері державного управління [2]. До таких механізмів належать норми адміністративного права, що визначають компетенцію органів публічної влади, адміністративні процедури прийняття управлінських рішень, інструменти адміністративного примусу, а також засоби адміністративного та судового захисту прав особи [3]. Їх функціональне призначення полягає у створенні

належних умов для реалізації прав людини, запобіганні їх порушенням.

У системі гарантування прав людини адміністративно-правові механізми виконують як регулятивну, так і охоронну функції. Регулятивний аспект виявляється у встановленні чітких процедур реалізації прав і свобод, визначенні стандартів надання публічних послуг та форм взаємодії громадян із органами влади. Охоронна функція проявляється у можливості застосування заходів адміністративного захисту, оскарження дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, а також у діяльності контрольних і наглядових інституцій [4].

Таким чином, у доктринальному вимірі права і свободи людини постають як комплексний об'єкт державного управління, що потребує цілісної системи адміністративно-правових механізмів гарантування. Ефективність цієї системи визначає не лише рівень правової захищеності особи, а й якість публічного управління загалом, особливо в умовах воєнного стану, коли зростає ризик звуження прав людини під впливом безпекових викликів.

Інституційні механізми управління у сфері забезпечення прав і свобод людини в період воєнного стану формуються на основі функціонування системи органів публічної влади, повноваження яких зазнають суттєвої трансформації з огляду на запровадження особливого правового режиму. За цих умов забезпечення прав людини набуває комплексного характеру та реалізується через скоординовану діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування і правоохоронних органів, які діють у межах адміністративно-правових механізмів, визначених спеціальним законодавством.

Система органів публічної влади в умовах воєнного стану характеризується посиленням вертикалі виконавчої влади та зростанням ролі центральних органів у прийнятті управлінських рішень. Президент України та Кабінет Міністрів України здійснюють загальне керівництво режимом воєнного стану, визначаючи стратегічні напрями державної політики у сфері безпеки та захисту прав людини. На цьому рівні формується нормативна та організаційна основа діяльності всіх інших суб'єктів публічної влади, що забезпечують єдність управлінського впливу та правову визначеність застосовуваних обмежень.

Органи виконавчої влади відіграють ключову роль у практичній реалізації адміністративно-правових механізмів забезпечення прав і свобод людини. Через свої повноваження вони здійснюють регулятивні, координаційні та контрольні функції, пов'язані з впровадженням режимних заходів, наданням публічних послуг, соціальним захистом населення та підтриманням публічного порядку. Центральні органи виконавчої влади забезпечують розроблення та впровадження галузевих політик, адаптованих до умов воєнного стану, тоді як місцеві органи виконавчої влади відповідають за їх безпосереднє виконання з урахуванням регіональної специфіки та безпекової ситуації [5].

Безперечно, й органи місцевого самоврядування в період воєнного стану зберігають важливе місце в системі інституційних механізмів, оскільки саме на локальному рівні відбувається безпосередня взаємодія з населенням і реалізація значної частини прав і свобод людини. Їх роль полягає у забезпеченні життєдіяльності територіальних громад, організації соціальних і гуманітарних заходів, координації дій із місцевими органами виконавчої влади та військовим командуванням. Водночас їх повноваження можуть зазнавати тимчасових обмежень або доповнень, що потребують чіткого адміністративно-правового регулювання для недопущення конфліктів компетенції та порушень прав громадян.

Правоохоронні органи посідають особливе місце у системі забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану, оскільки поєднують функції захисту публічної безпеки та охорони правопорядку з обов'язком дотримання прав людини [6]. Вони реалізують адміністративно-правові механізми через застосування заходів примусу, проведення контрольних та наглядових заходів, а також забезпечення виконання рішень органів публічної влади. За таких умов особливої ваги набуває дотримання принципів законності, пропорційності та підзвітності у діяльності правоохоронних органів, що виступає запобіжником зловживань владними повноваженнями.

Взаємодія між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами в умовах воєнного стану здійснюється на основі координаційних і субординаційних зв'язків, визначених законодавством та управлінськими рішеннями. Ефективність цієї взаємодії значною мірою впливає на рівень

забезпечення прав і свобод людини, оскільки дозволяє узгоджувати безпекові заходи з потребами населення та забезпечувати своєчасне реагування на порушення прав.

Отже, інституційні механізми публічного управління у сфері забезпечення прав і свобод людини в період воєнного стану характеризуються підвищеною складністю та багаторівневістю. Їх ефективність залежить від чіткого розмежування повноважень органів публічної влади, належної координації їх діяльності та дотримання адміністративно-правових принципів, що забезпечують баланс між завданнями національної безпеки і гарантіями прав людини.

Адміністративно-правові інструменти та процедури забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану становлять ключовий елемент механізму державного управління, через який здійснюється практична реалізація особливого правового режиму [7]. У цей період управлінський вплив публічної влади набуває посиленого характеру, що обумовлює розширення спектра адміністративно-правових засобів регулювання суспільних відносин та водночас підвищує ризики втручання у сферу прав людини.

Управлінські рішення, що приймаються в умовах воєнного стану, характеризуються високим рівнем централізації та оперативності. Вони реалізуються у формі нормативних та індивідуальних адміністративних актів, спрямованих на запровадження тимчасових обмежень прав і свобод, організацію оборонних заходів, регулювання економічних і соціальних процесів. Такі рішення мають чітко визначене правове підґрунтя, проте в умовах надзвичайної ситуації нерідко приймаються в скорочені строки, що ускладнює належну оцінку їх впливу на права людини та знижує рівень публічної прозорості управлінської діяльності.

Адміністративні процедури в особливий період зазнають спрощення та прискорення, що зумовлено необхідністю оперативного реагування на безпекові виклики. Це проявляється у зміні порядку надання публічних послуг, запровадженні спеціальних режимів допуску та контролю, розширенні дискреційних повноважень органів виконавчої влади і правоохоронних органів. Водночас скорочення процедурних гарантій, зокрема, можливостей участі громадян у прийнятті управлінських рішень або своєчасного оскарження адміністративних актів, створює потенційні загрози порушення принципів законності та справедливості.

Особливі адміністративно-правові режими, що застосовуються в умовах воєнного стану, охоплюють режим обмеження свободи пересування, посилений контроль за інформаційною сферою, спеціальні правила використання майна та трудових ресурсів. Такі режими мають комплексний характер і реалізуються через систему дозволів, заборон та адміністративного примусу. Їх застосування спрямоване на досягнення публічно значущих цілей, однак за відсутності належних запобіжних заходів може призводити до надмірного втручання у приватну сферу та диспропорційного обмеження прав людини.

У процесі реалізації адміністративно-правових інструментів виявляється низка проблем і ризиків порушення прав і свобод людини. До них належать розширення дискреції суб'єктів владних повноважень без належних механізмів контролю, фрагментарність нормативного регулювання, недостатня узгодженість управлінських рішень різних рівнів влади, а також обмеженість доступу до ефективних засобів правового захисту. Особливу небезпеку становить ризик перетворення тимчасових обмежень на тривалі практики, що суперечить принципу винятковості воєнного стану [8].

Таким чином, адміністративно-правові інструменти та процедури забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану мають подвійний характер. З одного боку, вони є необхідним засобом реалізації державної політики у сфері безпеки, а з іншого - джерелом потенційних загроз для прав людини. Це зумовлює потребу в удосконаленні управлінських рішень і процедур із метою посилення їх правової визначеності, пропорційності та підзвітності, що дозволить мінімізувати ризики порушення прав і свобод людини в особливий період.

Слід зауважити, що проблеми та обмеження ефективності чинних механізмів публічного управління у сфері забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану мають системний характер і зумовлені як недосконалістю правового регулювання, так і особливостями управлінської практики в ситуації підвищених безпекових ризиків. Воєнні загрози істотно трансформують логіку публічного управління, посилюючи пріоритет національної безпеки та оборони, що об'єктивно ускладнює реалізацію правозахисної функції держави.

Суттєвим недоліком правового регулювання є фрагментарність та неоднорідність нормативної бази, яка регламентує запровадження та реалізацію заходів воєнного стану. Норми конституційного, адміністративного та спеціального законодавства не завжди утворюють цілісну й узгоджену систему, що призводить до правової невизначеності щодо меж і змісту обмеження окремих прав і свобод. Відсутність чітких критеріїв застосування окремих обмежувальних заходів ускладнює їх правову оцінку та створює підґрунтя для різного тлумачення повноважень суб'єктів публічної влади [9].

У площині управлінської практики одним із ключових обмежень виступає надмірна централізація прийняття управлінських рішень, що характерна для умов воєнного стану [2]. З одного боку, це забезпечує оперативність реагування на загрози, а з іншого - знижує рівень гнучкості та врахування регіональної специфіки, а також обмежує можливості участі органів місцевого самоврядування у формуванні та реалізації управлінських рішень. Така ситуація негативно позначається на якості управлінських впливів у сфері забезпечення прав людини на місцевому рівні.

Вагомою проблемою є розширення дискреційних повноважень органів виконавчої влади та правоохоронних органів без належного посилення механізмів контролю та підзвітності. В умовах воєнного стану контрольні та наглядові інструменти часто втрачають ефективність через обмеження процедур, скорочення строків розгляду звернень і зменшення доступності судового захисту. Це підвищує ризик зловживання владними повноваженнями та непропорційного втручання у сферу прав і свобод людини.

Воєнні загрози також впливають на інституційну спроможність держави забезпечувати баланс між національною безпекою та правами людини. Значна концентрація ресурсів на оборонних і безпекових завданнях призводить до зниження уваги до правозахисних аспектів державної політики, зокрема у сферах соціального захисту, доступу до публічних послуг та забезпечення процесуальних гарантій. У таких умовах права людини нерідко сприймаються як вторинні щодо безпекових пріоритетів, що суперечить принципам демократичної, правової держави.

Додатковим проблемним чинником є недостатній рівень комунікації між органами публічної влади та суспільством, що ускладнює донесення інформації про зміст і правові підстави запрова-

джених обмежень. Недостатня прозорість управлінських рішень знижує рівень суспільної довіри та посилює соціальну напругу, що негативно позначається на ефективності механізмів забезпечення прав і свобод людини.

Отже, удосконалення механізмів публічного управління стосовно забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану потребує комплексного підходу, що поєднує вдосконалення адміністративно-правового регулювання, інституційних засад діяльності органів публічної влади та процедур реалізації управлінських рішень. Визначальним орієнтиром такого процесу мають виступати принципи верховенства права, пропорційності, правової визначеності та пріоритету прав людини навіть за наявності об'єктивних безпекових обмежень.

Першочерговим елементом реалізації інституційних механізмів публічного управління є вдосконалення адміністративно-правового регулювання шляхом систематизації та уніфікації нормативно-правових актів, що регламентують реалізацію прав і свобод людини в умовах воєнного стану. Доцільним є уточнення правових підстав, меж і строків застосування обмежень прав людини, а також закріплення чітких критеріїв їх пропорційності та необхідності. Це сприятиме зменшенню правової невизначеності та унеможливленню довільного тлумачення повноважень органів публічної влади.

Важливим напрямом є посилення процедурних гарантій у діяльності суб'єктів владних повноважень. Упорядкування адміністративних процедур має бути спрямоване не лише на їх спрощення та оперативність, а й на забезпечення мінімальних стандартів участі особи в адміністративному процесі, доступу до інформації та ефективних механізмів оскарження управлінських рішень. Навіть в умовах воєнного стану адміністративні процедури повинні зберігати правозахисний потенціал і запобігати непропорційному втручанням у сферу прав і свобод людини [9].

Підвищення ефективності інституційних механізмів передбачає чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами, а також удосконалення механізмів їх координації [2]. Доцільним є зміцнення ролі органів місцевого самоврядування у забезпеченні прав людини на територіальному рівні з урахуванням

безпекових умов, що дозволить здійснити більш адресний та адаптивний управлінський вплив.

Окрему увагу слід приділити розвитку механізмів контролю та підзвітності у сфері публічного управління. Запровадження ефективних форм парламентського, судового та громадського контролю за діяльністю органів публічної влади в умовах воєнного стану сприятиме зниженню ризиків зловживання владними повноваженнями та посиленню гарантій прав людини. У цьому контексті актуальним є розширення можливостей адміністративного та судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Вагомим напрямом реалізації механізмів управління є інтеграція міжнародних і європейських стандартів прав людини у національну систему публічного управління. Узгодження адміністративно-правових механізмів із практикою міжнародних правозахисних інституцій дозволить підвищити якість управлінських рішень та забезпечити дотримання принципу верховенства права в умовах особливого правового режиму. Це також сприятиме збереженню демократичного характеру публічного управління в умовах воєнних викликів.

Таким чином, напрями удосконалення механізмів публічного управління щодо забезпечення прав і свобод людини полягають у поєднанні нормативного вдосконалення, інституційного розвитку та процедурної модернізації. Реалізація зазначених напрямів створює передумови для формування ефективної, правозорієнтованої системи публічного управління, здатної забезпечувати належний баланс між вимогами національної безпеки та захистом прав і свобод людини в умовах воєнного стану.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, права і свободи людини в умовах особливого правового режиму набувають характеру комплексного об'єкта публічного управління, реалізація якого залежить від ефективності нормативно-правового, інституційного та процедурного забезпечення. Конституційно-правові та адміністративно-правові засади воєнного стану формують загальні межі допустимого обмеження прав людини, однак їх практична реалізація виявляє низку проблем, пов'язаних із фрагментарністю правового регулювання, розширенням дискреційних повноважень органів публічної влади та недостатнім рівнем процедурних гарантій.

Інституційні механізми публічного управління в царині забезпечення прав і свобод людини в період воєнного стану характеризуються підвищеною централізацією та складною системою взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і правоохоронних органів. За таких умов ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від чіткого розмежування повноважень, належної координації та дотримання принципів законності й пропорційності у процесі реалізації адміністративно-правових механізмів.

Таким чином, забезпечення балансу між вимогами національної безпеки та дотриманням прав і свобод людини в умовах воєнного стану можливе за умови орієнтації публічного управління на стандарти верховенства права та прав людини. Реалізація запропонованих напрямів удосконалення сприятиме формуванню правозорієнтованої моделі публічного управління, здатної забезпечувати належний рівень захисту прав і свобод людини навіть за умов тривалих воєнних загроз, а також створить підґрунтя для подальшого вдосконалення адміністративно-правових механізмів у посткризовий період.

Подальших наукових розвідок потребує питання адаптації міжнародних і європейських стандартів прав людини до національної системи публічного управління в умовах воєнного стану, з урахуванням специфіки безпекових викликів та післявоєнної відбудови. У цьому контексті доцільним є проведення порівняльно-правових досліджень досвіду інших держав, які функціонували в умовах збройних конфліктів або надзвичайних режимів.

1. Казур Я. Методи адміністративно-правового захисту прав і свобод громадян у сфері державного управління. *Форум права*. 2020. № 1. С. 201–207. 2. Авер'янов В. Людиноцентристська ідеологія як основа реформування українського адміністративного права в умовах інтеграційного процесу. *Держава та регіони*. 2020. Вип. 2. С. 87–92. 3. Скрипниченко М. Права та свободи людини в конституційній системі України. *Публічне право*. 2020. № 1. С. 6–13. 4. Gray I. Remedies for Individuals Under the European Convention on Human Rights. *Human Rights Law Review*. 2021. № 6. Р. 153–156. 5. Білоскурська О. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави. *Право України*. 2012. №7. С. 169–174. 6. Санжара О. Функціональне призначення адміністративно-правового механізму реалізації прав і свобод громадян в сфері місцевого самоврядування. *Держава та регіони*. 2019. № 1. С. 143–147.

7. Штир'єв О. Сухорукова А. Правові аспекти відповідальності у сфері порушення прав інтелектуальної власності: світовий досвід. *Публічне управління та регіональний розвиток*. Чорноморський національний університет імені Петра Молили. 2022. № 17. С. 867-897. DOI 10.34132/pard2022.17.10

8. Бабкова Т. Поняття та види соціальних прав і свобод людини і громадянина. *Науково-інформаційний вісник*. 2013. № 8. С. 137–144.

9. Skrypniuk, O., Zhovnirchuk, Y., Shamrayeva, V., Tsumarieva, N., & Bandura, I. Structure of legal consciousness in the system of human rights: civilizing and psychological aspect of the development of the society: Estructura de la conciencia jurídica en el sistema de Derechos Humanos: Aspecto civilizador y psicológico del desarrollo de la sociedad. *Cuestiones Políticas*. 2023. 41(78). P. 116–127.

References

1. Kazur Y. Metody administratyvno-pravovoho zahystu prav i svobod hromadian u sferi derzhavnogo upravlinnia, *Forum prava*. 2020. № 1. P. 201–207.

2. Averyanov V. Liudynotsentryska ideolohiia iak osnova reformuvannia ukrainskoho administratyvnoho prava v umovah intehratsiynoho protsesu. *Derzhava ta rehiony*. 2020. No. 2. P. 87–92.

3. Skrypnychenko M. Prava ta svobody v constytutsiynyi systemi Ukrainy, *Publichne pravo*. 2020. № 1. P. 6–13.

4. Gray I. (), “Remedies for Individuals Under the European Convention on Human Rights”. *Human Rights Law Review*. 2021. No. 6. P. 153–156.

5. Biloskurska O. Utverdzhennia ta zabezpechennia prav i svobod liudyny – holovnyi oboviazok derzhavy. *Pravo Ukrainy*. 2012. No. 7. P. 169–174.

6. Sanzhara O. Funktsionalne pryznachennia administratyvno-pravovoho mehanizmu realizatsiy prav i svobod hromadian v sferi mistsevoho samovriaduvannia. *Derzhava ta rehiony*. 2019. No. 1. P. 143–147.

7. Shtyryov O. Sukhorukova, A. Pravovi aspekty vidpovidalnosti porushennia prav intelektualnoi vlasnosti: svitovyi dosvid. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok*. Chornomorskyi natsionalnyi universytet imeni Petra Mohyly. 2022. No. 17. P. 867–897.

8. Babkova, T. Poniattia ta vydy socialnyh prav i svobod liudyny i hromadianyna. *Naukovo-informatsiyni visnyk*. 2013. No. 8. P. 137–144.

9. Skrypniuk O., Zhovnirchuk Y., Shamrayeva V., Tsumarieva N., Bandura I. Structure of legal consciousness in the system of human rights: civilizing and psychological aspect of the development of the society: Estructura de la conciencia jurídica en el sistema de Derechos Humanos: Aspecto civilizador y psicológico del desarrollo de la sociedad. *Cuestiones Políticas*. 2023. 41(78). P. 116-127. <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4178.08>

Zhovnirchik Yaroslav. Institutional mechanisms of public administration regarding the protection of human rights and freedoms under martial law in Ukraine

The article carries out a comprehensive study of the improvement of public administration mechanisms in relation to ensuring human rights and freedoms in martial law from the standpoint of administrative and legal science. The

relevance of considering human rights and freedoms as an independent object of public administration is substantiated, the implementation of which in a special period is significantly influenced by security factors and requires the adaptation of administrative and legal instruments. The main doctrinal approaches to understanding human rights in relation to the functions of public authority are revealed, which made it possible to determine the administrative and legal nature of the mechanisms for ensuring them.

The constitutional and administrative legal principles of the introduction of martial law are analyzed, the features of the regulatory regulation of temporary restrictions on human rights and freedoms are clarified, and the legal boundaries of such restrictions are determined in accordance with the principles of the rule of law and proportionality. Significant attention is paid to the analysis of special legislation and subordinate regulatory legal acts that regulate the activities of public authorities under martial law, as well as to the assessment of their impact on the practical implementation of human rights.

The institutional mechanisms of public administration in the field of ensuring human rights and freedoms in a special period are characterized, in particular, the system of executive bodies, local self-government bodies and law enforcement agencies, their powers and features of interaction. The role of administrative and legal instruments and procedures, management decisions and special legal regimes applied in martial law conditions is analyzed, and the main problems and risks of human rights violations associated with the expansion of discretionary powers and the reduction of procedural guarantees are identified.

Based on the generalization of the research results, directions for improving public administration mechanisms in ensuring human rights and freedoms are substantiated, which include improving administrative and legal regulation, strengthening the institutional capacity of public authorities, developing control and accountability mechanisms, as well as integrating international and European human rights standards. The article reveals the theoretical and methodological principles of public administration, the institutions of administrative procedures and administrative coercion, the issues of legality and accountability of subjects of power, as well as administrative and legal mechanisms for protecting human rights and freedoms.

Key words: mechanisms of public administration, human rights and freedoms, martial law, administrative and legal aspect, administrative and legal mechanisms of public administration.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 05.02.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.02.2026 р.

Дата публікації: 03.03.2026 р.